

HOSPODÁŘSKÁ NĚMČINA VE VÝUCE NA VYSOKÉ ŠKOLE A MOŽNÉ FORMY JEJÍHO TESTOVÁNÍ

Helena Hušková

Masarykova univerzita Brno
Ekonomicko-správní fakulta
Centrum jazykového vzdělávání
Lipová 41a, 602 00 Brno, Česká republika
huskovah@econ.muni.cz

Anotace

Tento příspěvek se zabývá některými problémy ve výuce hospodářské němčiny na Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy univerzity v Brně, a také možnými formami, jakými lze hospodářskou němčinu na úrovni C1 SERR testovat. V jazykové výuce pracují učitelé často s heterogenními skupinami. Jazykové a odborné znalosti z oblasti ekonomie se u studentů prvního semestru liší podle toho, zda jsou absolventy gymnázia nebo obchodní akademie. Jak je možné jejich dovednosti přivést na požadovanou úroveň? Které studijní materiály jsou k tomu nejvhodnější? V druhé části příspěvku jsou komentovány výsledky prvního kola testování v rámci projektu IMPACT jako podnět k úvahám a širším závěrům.

Úvod

Po dobu své praxe jako vyučující hospodářské němčiny jsem nejen já, ale i mé kolegyně konfrontovány s několika problémy: němčinu jako Jazyk I (tedy s cílovou úrovní C1) si na ESF MU vybírají absolventi gymnázií, často bilingválních, kteří většinou mají velmi dobré znalosti obecného jazyka, ale v 1. semestru studia ekonomie, kdy začíná jazyková příprava, mají pouze mlhavou představu o ekonomických pojmech. Další skupinou absolventi obchodních akademií, kteří jsou schopni formulovat ekonomický obsah byť na méně vyspělé jazykové úrovni, a nadále studenti integrovaných a průmyslových škol, kde je jazykové výuce věnována nepoměrně menší pozornost než na obou výše zmíněných typech středních škol.

Další často diskutovanou otázkou je, zda jde v případě ekonomicky zaměřených vysokých škol pouze o jazykovou výuku v obvyklém slova smyslu, nebo také o výuku věcnou (rozuměj výklad základních ekonomických jevů v cizím jazyce). Na naléhavosti pak získává toto dilema při testování jazykových dovedností.

1 Heterogenní skupiny a profil absolventa jazykové přípravy

Když jsme před lety vytyčovali obecné cíle jazykové přípravy jako součásti akreditace studijních programů na ESF MU, vycházeli jsme z několika předpokladů:

- a) Student si zvolil za svůj tzv. první cizí jazyk, ze kterého skládal maturitu, jejíž avizovaná úroveň měla/má být B2 SERR. Na tuto úroveň bychom měli navazovat a dále ji rozvíjet.
- b) Profil absolventa předpokládá jazykovou připravenost jak pro profesní praxi, tak pro eventuální další stadium.

Proto jsme obecný cíl společný pro všechny jazyky na úrovni Jazyka I formulovali zhruba takto: Cílem jazykové přípravy je zvýšení celkové komunikační cizojazyčné kompetence studentů z úrovně B2 na úroveň C1 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Budou se prohlubovat a upevňovat všechny jazykové dovednosti i zvládnutí jazykových prostředků, které se obohatí hlavně o prostředky odborného stylu, protože hned od prvního

semestru se začíná studovat odborný jazyk. V souladu s požadavky na profil absolventa bakalářského studia, podle nichž by měl být student v Jazyce I vybaven pro různé oblasti působení i různé činnosti, se nelze specializovat jen na některé dovednosti či terminologii vybraných ekonomických specializací. Absolventi by měli vědět, z jakých pramenů a jakými metodami si podle potřeb praxe doplnit potřebné znalosti a dovednosti.

Teorii se postupem času ukázala první premisa: zdaleka ne všichni studenti, kteří se prokazují maturitní zkouškou z němčiny, dosahují požadované úrovně B2. Na jejich obranu je nutno uvést, že přicházejí z různých typů škol a brzy je jasné, jaký význam ta která škola jazykové výuce přikládá. S postupem času musím konstatovat, že nůžky mezi skutečně dobrými a skutečně slabými studenty se hodně rozvírají: Na jedné straně držitelé poměrně vysokých certifikátů, často z bilingválních škol (tady musím přiznat, že většina z nich jsou slovenští studenti), na druhé straně absolventi většinou technicky zaměřených středních škol, kteří stěží zformulují správnou větu. Vzhledem k tomu, že nepřipadá v úvahu rozřazovat studenty podle znalostí do výkonnostních skupin (povinná výuka je pro všechny stejně časově limitovaná a kreditové ohodnocení zápočtů a zkoušky pro všechny jednotné), nezbývá, než motivovat ty méně zdatné a pomoci jim formou konzultací a především e-learningových podpor. Jejich významným problémem je skutečnost, že je střední škola nenaučila “učit se “ jazyku a tuto dovednost si mnohdy namáhavě nebo nedostatečně osvojují. Přesto i proto určité procento studentů musí některé semestry jazykové výuky opakovat, což pro ně leckdy znamená dokonce prodloužení studia, protože bez splnění zkoušky z jazyka nemohou přistoupit k státním závěrečným zkouškám.

2 Učební materiály

Najít vhodné studijní materiály pro cílovou úroveň C1 v oblasti ekonomie není vůbec snadné, v tomto ohledu jsou na tom lépe kolegové angličtináři, kteří spíše řeší problém, co z nabídky vybrat. Mnozí z nás jistě s nostalgií vzpomínáme na učebnici *Wirtschaft auf Deutsch* (nakladatelství Klett). Jistě nebyla ideální, ale splňovala řadu kritérií, která jsou pro výuky hospodářské němčiny relevantní:

- Poměrně široký a rozmanitý tematický záběr
- Procvičování všech jazykových kompetencí včetně psaní
- Rozmanitost cvičení, podněty ke konverzaci
- *Lehrerhandbuch* s cennými informacemi o realitách z oblasti německé i světové ekonomiky
- Doprovodná poslechová cvičení na vysoké úrovni s cvičeními

Nakladatelství z nějakého důvodu přestalo tuto učebnici vydávat, na trhu je pouze její verze pro začátečníky. Tím vyvstala nutnost hledat adekvátní náhradu, která by odpovídala požadované úrovni. Nadějí byla „vlajková loď“ nakladatelství Langenscheidt *Wirtschaftskommunikation Deutsch*, která proklamovala požadovanou úroveň. S postupem času po zkušenostech ve výuce tato naděje opadala, učebnice (i její inovovaná verze) je úzce zaměřená na dění ve firmě, mnohdy až příliš do hloubky, absolutně nevhodná k samostudiu, podstatu cvičení je nutno studentům mnohdy několikrát vysvětlit, grafická úprava je spíše matoucí. Bez doplňujících cvičení nevstřícná ke studentům, předpokládá zkušenosti s prací ve firmě. Pro tematické rozšíření slovní zásoby jsme začali kombinovat tuto učebnici s klasickou učebnicí Věra Höppnerové *Wirtschaftsdeutsch für Fortgeschrittene*. Pro obchodní komunikaci využíváme už hodně tradiční učebnici Němčina pro komerční praxi od Kettnerové a Tesařové, ale ta už z trhu mizí. Samozřejmě aktualizujeme a doplňujeme vhodnými materiály především z internetu, ale pořád stojíme před otázkou, jak a hlavně čím studentům zprostředkovat

moderní ekonomický jazyk na požadované úrovni. Ideální by byl program poskládaný z vybraných kapitol několika učebnic. Ale v tom bychom nutně narazili buď na porušování autorských práv v případě kopírování, nebo na omezené finanční možnosti studentů, pokud by si učebnice musely kupovat. Dobrá dostupnost studijních materiálů je mimo jiné také jedním z kritérií při posuzování předmětu ve studentské předmětové anketě.

Zdá se, že ediční politika německých nakladatelství se zaměřuje zejména na obecný jazyk na všech úrovních, ale nabídka profesně zaměřené studijní literatury existuje v „roztříštěné“ podobě.

3 Testování ekonomické němčiny na úrovni C1 – projekt IMPACT

Hlavním důvodem, proč potřebujeme jednotnou koncepci němčiny jako jazyka I, je cíl, kterého máme dosáhnout: požadovaná úroveň C1 SERR a komplexnost jazykových dovedností v odborně zaměřeném, ale i akademickém jazyku. Důležitým důvodem je ale také snaha o standardizaci výstupního testování [1], o kterou usiluje CJV MU už několik let. Na tomto místě bych chtěla zdůraznit, že standardizovaný výstupní test není cílem výuky, ale prostředkem, jak nejlépe a nejobjektivněji jazykové znalosti testovat. Vzhledem k tomu, že na přípravě a následné opravě výstupního testu se podílí několik vyučujících, je důležité, aby všichni studenti měli stejné výchozí předpoklady pro jeho zvládnutí. Projektu IMPACT, jehož částí je právě aktivita testování, předcházela podobně zaměřený projekt Compact. IMPACT tuto aktivitu odborně prohloubil s cílem zapojit co nejširší okruh vyučujících a samozřejmě vyučovaných jazyků. Nejdříve byly v jednotlivých sekcích diskutovány a vytvořeny testové specifikace tak, aby co možná nejlépe vyhovovaly charakteru testovaného jazyka. Na základě těchto specifikací vznikly pilotní testy, které obsahovaly poslech s porozuměním, práci s jazykem a slovní zásobou, čtení s porozuměním a psaní. Vznikla také koncepce ústní jazykové zkoušky. Jako autorka pilotních testů z němčiny na úrovni C1 se svým příspěvkem budu zabývat písemnou částí testu a uvedu příklady testových položek s komentářem. Neprezentuji výsledky statistické analýzy testu, protože vzhledem k malému počtu testovaných nemá až takovou výpovědní hodnotu, ale uvádím výsledky evaluačního dotazníku, který studenti vyplňovali po ukončení testu.

Struktura písemného testu, který byl pilotován v jarním semestru 2012/2013, nikoliv jako zkuškový. Studenti v době testování mají za sebou čtyři semestry výuky v rozsahu 4/4/2/2:

I. HÖRVERSTEHEN

Snahou bylo zejména nalézt vhodné autentické texty, ale bylo možné použít poslechová cvičení k vybraným učebnicím, pokud si autor testu formuloval vlastní testové položky.

Aufgabe 1:

Monolog, prezentace firmy, její bilance a plánů do budoucna, 5 položek R / F. Poměrně dobře zvládnutá úloha, ke zvážení by byla ještě třetí možnost k výběru „není v textu zmíněno“. Tvorba takových položek je ale velmi náročná.

Aufgabe 2:

Autentický text, téma emisních povolenek v EU, 10 položek, úkolem bylo doplnit správné informace do mezer na základě slyšeného (1 až 3 slova), příklad:

Die EU hat 2011 für die verschiedenen Sektoren der Industrie strenge (9.) _____, wie viel Treibhausgas diese ausstoßen dürfen. Wer sich vorbildlich verhält, wird mit kostenlosen CO2-Verschmutzungsrechten belohnt, alle anderen müssen (10.) _____ und sich ihre Rechte ersteigern.

LÖSUNGEN:

9. Zielmarken festgelegt

10. dafür zahlen

Podle mého názoru velmi obtížná úloha vzhledem k náročnému tématu, studenti si překvapivě stěžovali jen na nedostatek času k zaznamenání odpovědí. Pro autora k zamyšlení, zda by nebylo vhodné text rozfázovat, a tím poskytnout testovaným více časového prostoru k psaní.

Aufgabe 3:

Telefonní rozhovor mezi dodavatelem a odběratelem, emočně zabarvený, a tím zrychlený autentický hovorový projev (jde o reklamaci na zpožděnou dodávku zboží), multiple choice questions a-d se stemovou větou, pět položek. Podle studentů nejobtížnější část poslechu. Je to pochopitelné, ve výuce se cvičilo především s didakticky upravenými texty.

III. GRAMMATIK UND WORTSCHATZ

Aufgabe 4

Převádění nominálních vazeb do odpovídající vedlejší věty, pět položek.

Beispiel:

Bei der letzten Verhandlung kamen die Partner zu keiner Entscheidung.

Als sie das letzte Mal verhandelten, kamen die Partner zu keiner Entscheidung.

Přestože studenti tuto formu transformace cvičí během výuky, je pro ně stále náročná, ale podle mého názoru testuje všestranně schopnost práce s jazykem.

Aufgabe 5

Překlad sousloví z češtiny do němčiny, 6 položek:

Např.

Pokles čistého zisku

Hospodářský růst v tomto roce

Aufgabe 6

Úkolem je nalézt definovaný pojem, bez nabídky k výběru, která by byla podle mého původního názoru velmi návodná. Výsledek: Překvapivě malá úspěšnost, je zřejmě k zamyšlení, zda nezvolit jinou formu testování odborné slovní zásoby. Položka se navíc blíží spíše testování čtení s porozuměním.

Příklad:

34. Die _____ ist ein wirtschaftspolitisches Instrument des Staates, welches mittels der Beeinflussung von Steuern und Staatsausgaben die konjunkturellen Schwankungen auszugleichen und damit ein stabiles wirtschaftliches Wachstum zu erhalten versucht.

Aufgabe 7

Úkolem je doplnit do věty vhodné sloveso ve správném gramatickém tvaru, počet sloves v nabídce je dvojnásobný. Počet mezer ve větě naznačuje, kdy je nutno použít složeného slovesného tvaru.

Příklad:

38. *Die Wirtschaftskrise könnte länger _____ als man erwartet.*
39. *In Zukunft _____ die Firmenzusammenschlüsse _____, weil sie ökonomisch notwendig sind.*

III. LESEVERSTEHEN

Aufgabe 8

Souvislý autentický text s pěti položkami R-F, téma *Mehr als drei Millionen Menschen arbeitslos* (der Spiegel).

Aufgabe 9

Autentický text rozčleněný na odstavce, ke každému odstavci multiple choice questions a-d, příklad jednoho z pěti odstavců:

Was die Politik jetzt für die Konjunktur tun kann

Von David Böcking und Christian Rickens

Sie sind nicht rekordverdächtig, und dennoch dürften viele EU-Nachbarn Deutschland um diese Zahlen beneiden: Im vergangenen Jahr wuchs die deutsche Wirtschaft um immerhin 0,7 Prozent. Zugleich schaffte der Staat - also Bund, Länder, Kommunen und Sozialversicherungen zusammengenommen - erstmals seit Beginn der Krise wieder ein leichtes Plus beim Haushalt. Dennoch blickt die Bundesregierung vorsichtig ins neue Jahr: Sie hat ihre Wachstumsprognose für 2013 deutlich nach unten korrigiert, nach Informationen des "Handelsblatts" wurde sie im neuen Jahreswirtschaftsbericht auf nunmehr 0,5 Prozent halbiert. Zuvor hatten schon zahlreiche Forschungsinstitute ihre Vorhersagen gesenkt - auch unter dem Eindruck eines Schlussquartals, in dem die Wirtschaftsleistung rückläufig war. (Der Spiegel)

47. A: *Die EU-Länder haben im Jahr 2012 ein größeres Plus als Deutschland erwirtschaftet.*
- B: *Für das Jahr 2013 kann Deutschland mit einem so großen Wachstum nicht mehr rechnen.*
- C: *Deutsche Länder und Kommunen haben seit Beginn der Krise das meiste Geld ausgegeben.*
- D: *Die deutschen Forschungsinstitute sind aber mehr optimistisch als die Regierung.*

Správné řešení: B

Podle studentů jeden z nejnáročnějších úkolů, zejména vzhledem k rozsahu textu (celkem 5 odstavců), jeho přečtení je časově náročné. Je nutno uvažovat o výběru kratších sekvencí.

Aufgabe 10

Souvislý autentický text, do kterého je nutno doplnit prostředky koheze a koherence, výběr z nabídky a-d, příklad:

Studie zur Wettbewerbsfähigkeit

In Griechenland und Portugal sind die Lohnstückkosten zwar noch bis 2009 gestiegen, in den vergangenen zwei Jahren aber haben diese Länder deutliche Fortschritte erzielt. In den wirtschaftlich stärkeren Ländern (53.) _____ Deutschland sind die

Lohnstückkosten dagegen seit Beginn der Finanzkrise um bis zu zwölf Prozent gestiegen. "Es scheint (54.) _____ zu sein, dass sich die Unterschiede langsam wieder angleichen."

(Der Spiegel)

53. A: *wie beispielsweise* B: wie beziehungsweise C: wie zuletzt D: wie bekannt

54. A: nur so B: einmal so C: eben so D: *also*

IV. SCHREIBEN

Produktivní psaní bylo a bude stálou součástí výstupních testů. Doposud byla zadávána formulace obchodního dopisu na základě zadaných informací, posuzovala se gramatika, styl, splnění obsahu, znalost odborné slovní zásoby a pravopis v poměrném bodovém ohodnocení podle významu posuzovaného jevu. Např. za pravopisné chyby bylo možno strhnout pouze jeden bod. V budoucnu bychom se chtěli zaměřit na skutečně produktivní úkoly, např. ve formě eseje na odborné téma. Vzhledem k tomu, že těmto útvarům bude nutno ve výuce věnovat zvýšenou pozornost (i na žádost studentů), aby mohly být testovány, pilotovaný test je ještě rozšířenou verzí původního zadání: reklamace a odpověď na reklamaci. Toto zadání už bylo součástí zkoušky a jeho výsledky jsou teprve analyzovány.

4 Výsledky studentské evaluační ankety k pilotovaným testům IMPACT na úrovni C1

Na závěr testu byl studentům předložen evaluační dotazník s otázkami např.: *Bylo zadání testových úloh srozumitelné a jednoznačné? Byly poslechové testy zajímavé? Měli jste dostatečný časový prostor pro zaznamenání odpovědi?* Dále pak *Doplňující komentář*, kam studenti psali volné odpovědi a postřehy. Vzhledem k tomu, že pretestovaných studentů byly jen tři desítky, neuvádím statistické hodnoty, ale jen komentáře a výhrady. Z 90 % byly testy odpověďmi ano/ne hodnoceny jako vyhovující. V úvahu je nutno brát také fakt, že studenti se už cítili v časové tísní a jednoduše zatrhli kladnou odpověď. Uvádím připomínky a požadavky studentů k pilotovaným testům:

- Větší časový prostor pro zaznamenání písemných řešení u poslechu (vícekrát)
- 2 úlohy, kde student nepovažoval žádnou z odpovědí za správnou (1x)
- V části *Grammatik und Wortschatz*: vadilo velké tiskací písmo v nabídce sloves (1x), podněcuje úvahu o grafickém uspořádání testů
- Na otázku, zda byly poslechové texty zajímavé: „... studentům nejde ani tak o jejich zajímavost, jako spíš o to, aby byly srozumitelné a nebyla tam neznámá slovní zásoba...“
- Možnost více správných odpovědí (1x)
- Multiple choice questions jsou správné, pokud se z nich neskládá celý test, vhodné zejména pro čtení s porozuměním
- Zajímavé a aktuální texty, multiple choice questions umožňují snadnější splnění úlohy, jsou jednodušší než produktivní řešení
- Texty pro čtení s porozuměním zdlouhavé a jednostranně zaměřené, návrh: každý odstavec o jiné problematice
- Příliš mnoho textu, příliš dlouhé texty (vícekrát)
- Příliš rychlý poslech, telefonickému rozhovoru bylo špatně rozumět (autentická nahrávka)

Závěr

Ve svém příspěvku jsem chtěla nastínit některé problémy, se kterými se potýkají vyučující a studenti němčiny jako jazyka I na Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy univerzity Brno. Patří k nim zejména výběr a využití vhodných studijních materiálů a nutnost jejich doplnění a rozšíření z dalších zdrojů, zejména internetu. Standardizované výstupní testování je prostředkem pro objektivní hodnocení jazykových znalostí studentů. Nejde o objevování nových testovacích postupů, ale spíše o jejich efektivní nasazení a správnou tvorbu testových položek. Všechna nastíněná témata jsou podnětem k dalším diskuzím a tvůrčí práci.

Literatura

- [1] BOHÁČEK, M., HUŠKOVÁ, H., POJSLOVÁ, B., PRUCKLOVÁ, R.: *Testování odborného a akademického cizího jazyka: Základy tvorby a příklady testových úkolů*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 77 s. ISBN 978-80-210-5838-5

TEACHING BUSINESS GERMAN AT UNIVERSITIES AND POSSIBLE TESTING FORMS AT THE C1 LEVEL

This paper deals with some problems in the teaching of German at the Faculty of Economics and Administration of Masaryk University in Brno, as well as possible ways, as can the German economic CEFR level C1 test. In language teaching, teachers often work with diverse groups. Language and expertise in economics, with the first semester students varies according to whether they are high school or business-college graduates. How is it possible to bring their skills to the required level? Which materials are the best? In the second part are disclosed results of the first round of testing in the IMPACT project as a stimulus for reflection and wider conclusions.

WIRTSCHAFTSDEUTSCH IM HOCHSCHULUNTERRICHT UND MÖGLICHE TESTFORMEN AUF DEM NIVEAU C1

Dieser Beitrag behandelt einige Probleme im Wirtschaftsdeutschunterricht an der Fakultät für Ökonomie und Verwaltung der Masaryk-Universität in Brünn, ebenso wie mögliche Formen, wie man Wirtschaftsdeutsch auf dem Niveau C1 des GER testen kann. Im Sprachunterricht haben es die Lehrer oft mit heterogenen Gruppen zu tun. Sprach- und Fachkenntnisse im Bereich Ökonomie sind bei Studenten im ersten Semester sehr unterschiedlich, je nachdem, ob sie Gymnasiums- oder Handelsakademieabsolventen sind. Wie kann man ihre Kompetenzen auf das gewünschte Niveau bringen? Welche Studienmaterialien sind dazu am besten geeignet? Ergebnisse der ersten Testrunde im Rahmen von Projekt IMPACT werden im zweiten Teil des Beitrags erörtert und sind als Anregungen für Überlegungen

EKONOMICZNY JĘZYK NIEMIECKI W NAUCZANIU AKADEMICKIM ORAZ MOŻLIWE FORMY SPRAWDZANIA JEGO ZNAJOMOŚCI NA POZIOMIE C1

W niniejszym artykule przedstawiono niektóre problemy związane z nauczaniem ekonomicznego języka niemieckiego na Wydziale Ekonomiczno-Administracyjnym Uniwersytetu Masaryka w Brnie oraz możliwe formy sprawdzania jego znajomości na poziomie C1 wg CEFR. Nauczyciele często pracują na zajęciach językowych z niejednorodnymi grupami. W pierwszym semestrze studenci posiadają różną znajomość języka i wiedzę merytoryczną z dziedziny ekonomii, co jest zależne od tego, czy ukończyli liceum ogólnokształcące czy liceum ekonomiczne. W jaki sposób ich umiejętności mogą osiągnąć wymagany poziom? Jakie materiały dydaktyczne są w tym celu najbardziej odpowiednie? W drugiej części artykułu omówiono wyniki pierwszego etapu testowania w ramach projektu IMPACT, będące punktem wyjścia do dalszych rozważań i formułowania szerszych wniosków.